



Nefndarsvið Alþingis
Velferðarnefnd
Austurstræti 8-10
101 Reykjavík

Reykjavík, 31. október 2022

Tilvísun: M202210-0220

Efni: Umsögn Alþýðusambands Íslands um frumvarp til laga um breytingu á lögum um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins, nr. 70/1996 (áminningar og setning embættismanna um stundarsakir), 41. mál., 153. löggj.þ.

I.

Frumvarpið felur í sér annars vegar breytingu á undanþáguákvæði laganna um tímabundna setningu í embætti og hins vegar afnám áminningarferils sem meginreglu í opinberu starfsmannahaldi. Hvað hið fyrrnefnda varðar er ekki tekin sérstök afstaða önnur en sú að Alþýðusamband Íslands ítrekar þá skoðun að allar stöður hjá hinu opinbera skuli auglýstar og umsækjendur skuli njóta jafnræðis á öllum stigum málsins.

II.

Alþýðusamband Íslands leggst gegn því að breytingar frumvarpsins á svokölluðu áminningarferli verði að lögum og tiltekur í því samhengi eftirfarandi röksemdir:

Aðrir starfsmenn hins opinbera en þeir sem falla undir gildissvið laga nr. 70/1996 hafa samið sérstaklega um í kjarasamningum að áminna þurfi starfsfólk í ákveðnum tilvikum áður en til uppsagnar er gripið. Ætla má þó að opinberir starfsmenn sem falla undir gildissvið laga nr. 70/1996 myndu bregðast við afnámi á hinni lögbundnu reglu með kröfum í gegnum kjarasamninga. Hið íslenska vinnumarkaðsmódel er rétt eins og önnur módel byggt á rétti aðila vinnumarkaðarins til að semja um kaup, kjör og réttindi og sú regla sem hér er til umfjöllunar er augljós hluti af þeirri sátt sem ríkt hefur á opinberum markaði. Samhengislaust afnám reglunnar í andstöðu aðila væri algjört ábyrgðarleysi af löggjafanum og í raun gróft inngrip inn í það vald sem sátt hefur ríkt um að aðilar vinnumarkaðarins hafi, hvort sem það er á opinberum eða almennum vinnumarkaði.

Um er að ræða verulega réttindaskerðingu ríkisstarfsmanna þar sem óljóst er hver er tilgangur með breytingunni sem frumvarpinu er ætlað. Vísað er til þess að réttarstaða opinberra starfsmanna hafi styrkst verulega á undanförunum árum svo og að kjör þeirra hafa batnað. Þá er hvati frumvarpsins fyrst og fremst sá að auka þurfi sveigjanleika í opinberu starfsmannahaldi

og einfalda beri reglur um starfslok ríkisstarfsmanna. Er í því sambandi vísað til þess að miklar breytingar hafa orðið á stöðu starfsmanna ríkisins frá því að fyrst var getið um skyldu til áminningar í lögum nr. 38/1954. Í athugasemdum með frumvarpi er varð að lögum nr. 70/1996 var aukið við þau atriði sem ber að áminna starfsmann vegna, þ.e. vegna árangurs í starfi. Frumvarp það var tilkomið vegna breyttra stöðu starfsmanna ríkisins, svo sem að ríkisstarfsmenn voru ekki lengur æviráðnir og þeir höfðu rétt til þess að semja sjálfir um kjör og réttindi í gegnum kjarasamninga. Ekki þótti ástæða til að hrófla við áminningarferli starfsmanna ríkisins, þrátt fyrir að staða þeirra hafði þá breyst frá fyrri lögum nr. 38/1954. Frá því að lög nr. 70/1996 voru sett, hefur staða ríkisstarfsmanna því ekki breyst að neinu leytnu til hvað þetta varðar og gæti kallað á viðlíka ráðstöfun og hér um ræðir.

Það er von Alþýðusambands Íslands að skerðing réttinda launafólks sé ekki lögð fram í þeim tilgangi að jafna hópa launafólks í landinu niður á við. Það ætti fremur að vera vilji til að stuðla að jöfnum réttindum með aukningu réttar þeirra sem síðri hafa. Launafolk á almennum vinnumarkaði nýtur lítillar ráðningarfestu og nýtur í raun almennt ekki þeirra sjálfsögðu réttinda að fá tækifæri til að bæta ráð sitt eða bregðast með einum eða öðrum hætti við meintum ávirðingum sem geta svo leitt til uppsagnar. Þó er viðurkennt á almennum vinnumarkaði að uppsögn á ráðningarsambandi verður að eiga sér málefnalegar ástæður svo langt sem það nær.

Þá vill Alþýðusamband Íslands geta þess að það telur áminningu vera eðlilegan hluta uppsagnarferils. Þrátt fyrir að frumvarpið geri enn ráð fyrir að uppsagnir þurfi að byggjast á málefnalegum grundvelli, þá er það svo að tilgangur áminninga er í vinnuréttarlegu samhengi annar. Þegar starfsmaður er áminntur vegna einhvers sem hann hefur gerst brotlegur gegn eða ekki sinnt starfi sínu að öðru leyti, er honum veitt svigrúm til þess að bæta ráð sitt áður en tekin er sú afdrifaríka ákvörðun að segja honum upp starfi. Gilda slík sjónarmið hvort sem litið sé til almenns eða opinbers vinnumarkaðar, þó slíkt sé ekki skylt á almennum vinnumarkaði. Sú skoðun að áminning skuli ávallt vera undanfari uppsagnar er engin jaðarskoðun Alþýðusambands Íslands, heldur er hún byggð á viðurkenndum sjónarmiðum sem finnast með einum eða öðrum hætti í mörgum öðrum ríkjum sem og í einni af samþykktum (nr. 158)¹ Alþjóðavinnuálastofnunarinnar.

f.h. Alþýðusambands Íslands



Halldór Oddsson

halldoro@asi.is / s. 5355600

¹ https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C158